

843 - ملائکه کیستند؟

سوال

ملائکه چه کسانی هستند؟ کارهایشان و ظاهرشان چگونه است؟ تعدادشان و نامهایشان چیست؟ کی آفریده شده‌اند؟ از چه آفریده شده‌اند؟ بزرگترین ملائکه کیست؟

پاسخ مفصل

Table Of Contents

- ایمان به ملائکه از ارکان ایمان است
- ملائکه کیستند؟
- ملائکه از چه آفریده شده‌اند؟
- ملائکه کی آفریده شده‌اند؟
- صفات ملائکه
 - آنان بال دارند
 - زیبایی ملائکه
 - تفاوت ملائکه در خلقت و منزلت
 - ملائکه نمی‌خورند و نمی‌نوشند
- تعداد ملائکه
- نام‌های آنان:
- توانایی‌های ملائکه
 - توانایی آنان در تغییر شکل:
 - سرعت ملائکه
- وظایف ملائکه

ایمان به ملائکه از ارکان ایمان است

ایمان به ملائکه یکی از شش رکن ایمان است که ایمان بدون آن سامان نمی‌یابد، و کسی که به یکی از این ارکان ایمان نیاورد مؤمن نیست. این شش رکن: ایمان به الله و ملائکه‌اش و کتاب‌هایش و پیامبرانش و آخرت و ایمان به قدر - خیر و شر آن - است.

ملائکه کیستند؟

ملائکه از عالم غیب هستند که ما این عالم را درک نمی‌کنیم و الله در کتابش و بر زبان پیامبرش محمد . صلی الله علیه وسلم . درباره آنان اخبار بسیاری را به ما رسانده است. این برخی از دانسته‌های صحیح و اخبار اثبات شده و آمده درباره آنان است. امید که شما بانوی گرامی به این مسئله چنانکه شایسته آن است توجه نمایید و به عظمت خالق سبحانه و تعالی و عظمت این دین که اخبار ملائکه را به ما رسانده پی ببرید.

ملائکه از چه آفریده شده‌اند؟

الله، ملائکه را از نور آفریده، چنانکه عایشه . رضی الله عنها . می‌فرماید: رسول الله . صلی الله علیه وسلم . فرمودند: «ملائکه از نور آفریده شده‌اند و جنیان از شعله‌ای از آتش و آدم از همان چیزی خلق شده که برای شما وصف شده است» به روایت مسلم به شماره (۲۹۹۶).

ملائکه کی آفریده شده‌اند؟

ما به طور دقیق وقت خلقت آنان را نمی‌دانیم زیرا در این باره نصی وارد نشده است، اما یقیناً آنان پیش از انسان‌ها آفریده شده‌اند، به نص قرآن که:

﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً﴾ [بقره: ۳۰]

(و چون پروردگار تو به ملائکه گفت: من در زمین جانشینی خواهم نشانم).

الله متعال آنان را از اراده خود برای خلقت انسان آگاه ساخت و این نشان می‌دهد که آنان پیش از انسان وجود داشته‌اند.

عظمت خلقت ملائکه

الله متعال درباره ملائکه دوزخ می‌فرماید:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾ [تحریم: ۶]

(ای کسانی که ایمان آورده‌اید، خودتان و خانواده‌تان را از آتشی که سوخت آن مردم و سنگهاست حفظ کنید؛ بر آن [آتش] ملائکه‌ای خشن [و] سختگیر [گمارده شده] اند که از آنچه الله به آنان دستور داده سرپیچی نمی‌کنند و آنچه را که مامورند انجام می‌دهند).

بزرگترین ملائکه به طور مطلق، جبرئیل . علیه السلام . است، و از جمله آنچه در توصیف او آمده این حدیث است:

از عبدالله بن مسعود . رضی الله عنه . روایت است که گفت: رسول الله . صلی الله علیه وسلم . جبرئیل را در صورت [واقعی اش] دید که ششصد بال داشت، هر بال از آنها افق را پوشانده بود و از بالش رنگهای گوناگونی از مروارید و یاقوت می ریخت که الله به آن آگاه است». به روایت احمد در مسند. ابن کثیر در البدایة والنهاية می گوید: سند آن جید است.

و رسول الله . صلی الله علیه وسلم . در وصف جبرئیل می فرمایند: «او را در حال نزول از آسمان دیدم که خلقت عظیمش مابین آسمان و زمین را گرفته بود» به روایت مسلم به شماره (۱۷۷).

از دیگر ملائکه بزرگ همچنین، ملائکه حامل عرش هستند که از جمله آنچه در وصف آنان آمده چنین است: از جابر بن عبدالله از پیامبر . صلی الله علیه وسلم . روایت است که فرمود: «به من اجازه داده شده تا درباره مَلکی از ملائکه الله از حاملان عرش سخن گویم که ما بین نرمه گوش او تا شانه اش مسیر هفتصد سال است». (سنن أبي داود، کتاب السنة، باب في الجهمية).

صفات ملائکه

آنان بال دارند

الله تعالی می فرماید:

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولِي أَجْنِحَةٍ مَّثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ [فاطر: ۱]

(سپاس الله را که پدید آورنده آسمان و زمین است [و] ملائکه را که دارای بالهای دوگانه و سه گانه و چهارگانه اند پیام آورنده قرار داده است؛ در آفرینش هر چه بخواهد می افزاید زیرا الله بر هر چیزی تواناست).

زیبایی ملائکه

الله تعالی در توصیف جبرئیل . علیه السلام . می فرماید:

﴿عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى * ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَى﴾ [نجم: ۵-۶]

(آن را [ملائکه ای] شید القوی به او آموخت * نیرومند [نیکو خلقتی] که [مسلط] در ایستاد).

ابن عباس می فرماید: {ذُو مِرَّةٍ} یعنی: دارای ظاهر نیکو، و قتاده می گوید: با خلقتی بلند قامت و زیبا.

و نزد همه مردم این جا افتاده و مقرر است که ملائکه را زیبا توصیف می کنند، برای همین انسانی را که زیباست به ملائکه تشبیه می کنند، چنانکه آن زنان درباره یوسف صدیق گفتند:

﴿فَلَمَّا رَأَيْتَهُ أُكْزِبَتْهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ﴾ [یوسف: ۳۱]

(پس چون او را دیدند وی را پس شگرف یافتند و [از شدت محو شدن در زیبایی اش] دست های خود را بریدند و گفتند: منزّه است الله، این بشر نیست، این جز ملکی بزرگوار نیست).

تفاوت ملائکه در خلقت و منزلت

ملائکه در آفرینش و جایگاهی که دارند در یک مرتبه نیستند، بلکه متفاوتند، چنانکه در فضیلت نیز در یک سطح نیستند، و برترین آنها ملائکه ای هستند که در بدر حاضر بودند، چنانکه در حدیث معاذ بن رفاعه بن رافع زرقی از پدرش که اهل بدر بود آمده که فرمود: «جبرئیل به نزد پیامبر. صلی الله علیه وسلم. آمد و ایشان. صلی الله علیه وسلم. فرمودند: شما اهل بدر را نزد خودتان چه می شمارید؟ گفت: از بهترین مسلمانان، یا سخنی شبیه به آن، سپس فرمود: و همینطور ملائکه ای که در بدر حضور داشتند» به روایت بخاری (۳۹۹۲).

ملائکه نمی خورند و نمی نوشند

داستانی که میان خلیل الرحمن، ابراهیم و مهمانانش که از ملائکه بودند رخ داد دال بر این است. الله تعالی می فرماید:

﴿فَرَاغَ إِلَى أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعَجَلٍ سَمِينٍ * فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ * فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَحْزَنْ وَبَشِّرُوهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ﴾ [ذاریات: ۲۶-۲۸]

(پس آهسته به سوی زنش رفت و گوساله ای فربه [و بریان] آورد * آن را به نزدیکشان برد [و] گفت مگر نمی خورید؟ * [چون دید چیزی نمی خورند در دلش] از آنان احساس ترسی کرد. گفتند: مترس و او را به پسری دانا مژده دادند).

و در آیه دیگر:

﴿فَلَمَّا رَأَى أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكِرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَحْزَنْ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَى قَوْمِ لُوطٍ﴾ [هود: ۷۰]

(و چون دید دستهایشان به غذا دراز نمی شود آنان را ناشناس یافت و از ایشان ترسی بر دل گرفت. گفتند: مترس، ما به سوی قوم لوط فرستاده شده ایم).

آنان از ذکر الله و عبادتش نه دچار ملال می شوند و نه خستگی. حق تعالی می فرماید:

﴿يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْثُونَ﴾ [انبیاء: ۲۰]

(شبانه روز بی آنکه سستی ورزند تسبیح می گویند)،

و می فرماید:

﴿فَإِنْ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ﴾ [فصلت: ۳۸]

(پس اگر تکبر ورزیدند کسانی که در پیشگاه پروردگار تو هستند شبانه روز تسبیح او را می گویند و خسته نمی شوند).

تعداد ملائکه

ملائکه آفریدگانی بسیار پرشمارند که جز الله کسی تعدادشان را نمی داند. پیامبر. صلی الله علیه وسلم. در وصف بیت المعمور در آسمان هفتم می فرماید: «پس مرا به بیت المعمور بالا بردند، آنگاه از جبرئیل [درباره آن] پرسیدم؛ گفت: این بیت المعمور است و در آن هر روز هفتاد هزار ملک نماز می گزارند، و چون از آنجا خارج شوند دیگر به آن باز نمی گردند» به روایت بخاری (فتح الباری: ۳۲۰۷).

و از عبدالله روایت است که رسول الله. صلی الله علیه وسلم. فرمودند: «آن روز دوزخ آورده می شود در حالی که هفتاد هزار افسار دارد و با هر افسار هفتاد هزار ملائکه هستند که آن را می کشانند» به روایت مسلم (۲۸۴۲).

نام های آنان:

ملائکه نام هایی دارند اما ما از نام هایشان جز اندکی نمی دانیم، پس هر آن یک که از او نام برده شده ایمان به آن به تفصیل واجب است و در غیر این صورت ایمان مجمل به او واجب است زیرا در عموم ایمان به ملائکه قرار می گیرد. از جمله نام های ملائکه:

۱، ۲- جبرئیل و میکائیل:

﴿مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ﴾ [بقره: ۹۸]

(هر که دشمن الله و ملائکه او و فرستادگانش و جبرئیل و میکائیل است [بداند که] الله دشمن کافران است).

۳- اسرافیل:

از ابوسلمه بن عبدالرحمن بن عوف روایت است که گفت: از ام المؤمنین عایشه پرسیدم که ایشان نمازشان را هنگامی که برای نماز شب برمی‌خاستند چگونه آغاز می‌کردند؟ فرمود: «ایشان هرگاه شب [برای نماز] برمی‌خاست نمازش را چنین آغاز می‌کرد: **«اللَّهُمَّ رَبَّ جِبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ اهْدِنِي لِمَا اخْتَلَفَ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِكَ إِنَّكَ تَهْدِي مَنْ تَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ»**» به روایت مسلم (۲۷۰). معنای دعا: «ای الله، ای پروردگار جبرئیل و میکائیل و اسرافیل، ای آفریننده آسمان‌ها و زمین، ای دانای نهان و آشکار، تو میان بندگان در آنچه درباره‌اش اختلاف کرده‌اند داوری خواهی کرد، مرا به اذن خودت درباره حقی که در مورد آن دچار اختلاف شده‌اند هدایت کن، همانا تو هر که را بخواهی به راه مستقیم هدایت می‌کنی».

۴- مالک:

او نگهبان دوزخ است. الله تعالی می‌فرماید:

﴿وَنَادَا يَا مَالِكُ لِيَقْضِيَ عَلَيْنَا رَبُّكَ...﴾ [زخرف: ۷۷]

(و گفتند: ای مالک [بگو] پروردگارت جان ما را بستاند...).

۵، ۶- منکر و نکیر:

از ابوهریره . رضی الله عنه . روایت است که رسول الله . صلی الله علیه وسلم . فرمودند: «چون میت دفن می‌شود – یا اینکه فرمود: چون یکی از شما دفن می‌شود – دو ملک سیاه با چشمان کبود نزد وی حاضر می‌شوند که به یکی از آنها منکر و به دیگری نکیر گفته می‌شود؛ این دو ملک می‌گویند: در مورد این مرد چه می‌گویی؟ میت می‌گوید: آنچه هنگام زنده بودن می‌گفتم؛ او بنده الله و رسولش است؛ گواهی می‌دهد که معبود برحق جز الله نیست و محمد بنده و فرستاده اوست؛ آنگاه دو ملک می‌گویند: ما می‌دانستیم که تو همین سخنان را می‌گویی؛ سپس برای او قبرش به اندازه هفتاد در هفتاد ذراع وسعت می‌یابد و نورانی می‌گردد؛ آنگاه به وی گفته می‌شود: بخواب؛ میت می‌گوید: بازگردم و به خانواده‌ام در این مورد خبر بدهم؟ دو ملک می‌گویند: مانند عروسی که می‌خوابد و محبوب‌ترین فرد خانواده‌اش او را از خواب بیدار می‌کند، بخواب. تا اینکه الله متعال او را دوباره زنده گرداند. اما اگر میت منافق باشد، در پاسخ [این دو ملک] می‌گوید: می‌شنیدم مردم چیزهایی می‌گفتند، من هم همان سخنان را تکرار می‌کردم. نمی‌دانم؛ آنگاه دو ملک می‌گویند: ما می‌دانستیم که پاسخ تو همین خواهد بود؛ پس به زمین گفته می‌شود: او را در خود بفشار؛ و زمین او را در خود می‌فشارد تا جایی که دنده‌هایش در هم فرو می‌رود؛ و همواره در عذاب است تا اینکه الله متعال او را دوباره زنده می‌گرداند» به روایت ترمذی (۱۰۷۱) و ابوعیسی ترمذی می‌گوید: حدیثی حسن غریب است و آلبانی در «صحيح الجامع» (۷۲۴) آن را حسن دانسته است.

۷، ۸- هاروت و ماروت:

الله تعالی می فرماید:

﴿وَمَا أَنْزَلَ عَلَى الْمَلَائِكَةِ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَ﴾ [بقره: ۱۰۲]

(و [نیز از] آنچه بر آن دو ملائکه، هاروت و ماروت در بابل فرو فرستاده شده).

و ملائکه ای دیگر به جز آنان:

﴿وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرَى لِلْبَشَرِ﴾ [مدثر: ۳۱]

(و [شماره] سپاهیان پروردگارت را جز او نمی داند و این جز اندرزی برای بشر نیست).

توانایی های ملائکه

ملائکه توانایی های بسیاری دارند که الله به آنها بخشید، از جمله:

توانایی آنان در تغییر شکل:

الله این توانایی را به ملائکه بخشیده که شکل خود را تغییر دهند. مثلاً الله متعال جبرئیل را در ظاهر بشری به نزد مریم فرستاد. حق تعالی می فرماید:

﴿فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا﴾ [مریم: ۱۷]

(پس روح خود را به سوی او فرستادیم تا به [شکل] بشری خوش اندام بر او نمایان شد).

ملائکه همچنین در ظاهر بشری به نزد ابراهیم رفتند و او ندانست که آنان از ملائکه هستند تا آنکه خودشان به او گفتند، و همینطور در ظاهر جوانانی زیبارو به نزد لوط رفتند و جبرئیل با چهره های متعدد به نزد پیامبر می رفت، گاه به شکل دحیه کلبی که صحابی ای زیبارو بود، و گاه در ظاهر یک اعرابی و صحابه ایشان را در ظاهر بشری اش دیدند، چنانکه در صحیحین از عمر بن الخطاب - رضی الله عنه - روایت شده که فرمود: «یکی از روزها در حالی که ما نزد رسول الله - صلی الله علیه و سلم - نشسته بودیم، ناگهان مردی با لباس بسیار سفید، و موهای بسیار سیاه بر ما وارد شد، اما نشانه های سفر بر روی او دیده نمی شد، و هیچ کدام از ما او را نمی شناخت، تا اینکه پیش پیامبر - صلی الله علیه و سلم - نشست، به طوری که زانوهایش را به زانوهای ایشان چسباند، و دو دستش را روی دو رانش گذاشت، و گفت: ای محمد من را از اسلام با خبر کن...» تا آخر حدیث. به روایت مسلم (۸).

و دیگر احادیث پرشماری که دال بر تغییر شکل ملائکه در ظاهر انسان است، مانند حدیث آن مرد که صد شخص را کشت و در آن آمده که: «پس ملائکه‌ای در شکل آدمی به نزد آنان آمد» و حدیث آن سه تن که یکی دچار پیسی بود و دیگری کچل بود و دیگری نابینا.

سرعت ملائکه

بالاترین سرعتی که بشر امروزه می‌شناسد سرعت نور است اما سرعت ملائکه بسیار بیشتر از این است، زیرا شخص هنوز سوالش را به پایان نبرده بود که جبرئیل پاسخ را از سوی پروردگار می‌آورد.

وظایف ملائکه

. برخی از ملائکه موکل به آوردن وحی از سوی الله برای پیامبر هستند که این مسئولیت روح الامین، جبرئیل . علیه السلام . است . الله تعالی می‌فرماید:

﴿قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ [بقره: ۹۷]

(بگو کسی که دشمن جبرئیل است [در حقیقت دشمن الله است] چرا که او به فرمان الله آن را بر دل تو نازل کرده است)،

و می‌فرماید:

﴿نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ * عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ﴾ [شعراء: ۱۹۳-۱۹۴]

(روح الامین آن را بر دلت نازل کرد * تا از [جمله] هشدار دهندگان باشی).

. و برخی موکل به باران و توزیع آن بر هر جایی هستند که الله بخواهد و این وظیفه میکائیل . علیه السلام . است و او همکارانی دارد که هر آنچه او از اوامر پروردگار را به آنان دستور دهد انجام می‌دهند و بادهای و ابرها را چنانکه الله عزوجل بخواهد تصریف می‌نمایند.

. و یکی از آنان نیز موکل به صور است که او اسرافیل است (صور چیزی شبیه به شیپور است که اسرافیل هنگام قیام قیامت در آن می‌دمد).

. و یزخس از آنان موکل به گرفتن جان‌ها هستند یعنی ملک الموت و همکاران او. الله تعالی می‌فرماید:

﴿قُلْ يَتَوَفَّاكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ﴾ [سجده: ۱۱]

(بگو مَلَك الموت که بر شما گمارده شده جانتان را می ستاند آنگاه به سوی پروردگارتان باز گردانیده می شوید).

اما در هیچ حدیث صحیحی نام «عزرائیل» برای ایشان نیامده است.

. برخی از این ملائکه موکل به محافظت از بنده در اقامت و در سفر و در حال بیداری و خواب و همه احوال اویند و آنها همان «مُعَقَّبَات» هستند که الله درباره شان فرموده است:

﴿سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْرَ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ * لَهُ مُعَقَّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ﴾ [رعد: ۱۰-۱۱]

([برای او] یکسان است کسی از شما سخن [خود] را نهان کند و کسی که آن را فاش گرداند و کسی که خویشتن را به شب پنهان دارد و در روز آشکارا حرکت کند * برای او ملائکه ای است که پی در پی او را در فرمان الله از پیش رو و از پشت سرش پاسداری می کنند. در حقیقت الله حال قومی را تغییر نمی هد تا آنان حال خود را تغییر دهند و چون الله برای قومی آسیبی بخواهد هیچ برگشتی برای آن نیست و غیر او حمایتگری برای آنان نخواهد بود).

. برخی دیگر موکل به حفظ اعمال خیر و شر بنده و ثبت آن هستند و آنان کرام الکتابین هستند که این سخنان حق تعالی آنها را شامل می شود:

﴿وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً﴾ [انعام: ۶۱]

(و نگهبانانی بر شما می فرستد)،

و این سخن الله متعال:

﴿أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلَىٰ وَرُسُلْنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ﴾ [زخرف: ۸۹]

(آیا می پندارند که ما راز آنها و نجوایشان را نمی شنویم؟ چرا و ملائکه ما پیش آنان [حاضرند و] ثبت می کنند)،

و این قول او عزوجل:

﴿إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشَّمَالِ قَعِيدٌ * مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾ [ق: ۱۷-۱۸]

(آنگاه که دو [ملک] دریافت کننده از راست و از چپ مراقب نشسته اند)،

و آنجا که می فرماید:

﴿وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ * كِرَامًا كَاتِبِينَ﴾ [انفطار: ۱۰-۱۱]

(و قطعاً بر شما نگهبانانی [گماشته شده] اند * [ملائکه] بزرگواری که نویسندگان [اعمال شما] هستند).

. و از جمله آنان ملائکه موکل به فتنه قبر هستند، یعنی منکر و نکیر. از ابوهریره . رضی الله عنه . روایت است که گفت: رسول الله . صلی الله علیه وسلم . فرمودند: «چون میت دفن می شود - یا اینکه فرمود: چون یکی از شما دفن می شود - دو ملک سیاه با چشمان کبود نزد وی حاضر می شوند که به یکی از آنها منکر و به دیگری نکیر گفته می شود؛ این دو ملک می گویند: در مورد این مرد چه می گویی؟...» تا پایان حدیث که پیش تر گذشت.

. و از جمله آنان نگهبانان بهشت هستند. حق تعالی می فرماید:

﴿وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ﴾ [زمر: ۷۳]

(و کسانی که از پروردگارشان پروا داشته اند گروه گروه به سوی بهشت سوق داده شوند تا چون بدان رسند و درهای آن گشوده گردد و نگهبانان آن به ایشان گویند: سلام بر شما، خوش آمدید، در آن جاودانه درآیید).

و از جمله آنان، نگهبانان دوزخ هستند که به آنان «زبانیه» گفته می شود و سرانشان نوزده تن هستند که در راس آنان «مالک» علیه السلام قرار دارد. الله تعالی می فرماید:

﴿وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاءُوهَا فَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا بَلَى وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ﴾ [زمر: ۷۱]

(و کسانی که کافر شده اند گروه گروه به سوی دوزخ رانده شوند تا چون بدان رسند درهای آن [به رویشان] گشوده گردد و نگهبانانش به آنان گویند مگر فرستادگانی از خودتان به سوی شما نیامدند که آیات پروردگارتان را بر شما بخوانند و به دیدار چنین روزی شما را هشدار دهند؟ گویند: چرا ولی فرمان عذاب بر کافران واجب آمد، و می فرماید:

﴿فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ * سَدَّغُ الرِّبَانِيَّةِ﴾ [علق: ۱۷-۱۸]

([بگو تا] گروه خود را بخواند * به زودی زبانیه را فرا خوانیم)،

و می فرماید:

﴿وَمَا أَذْرَاكَ مَا سَقَرٌ * لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ * لَوَاحِةٌ للبَشَرِ * عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ * وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيَقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزِدَّادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا﴾ [مدثر: ۲۷-۳۱]

(و تو چه دانی که آن سقر چیست؟ * نه باقی می‌گذارد و نه رها می‌کند * پوست‌ها را سیاه می‌گرداند * بر آن نوزده [نگهبان] است * و ما موکلان آتش را جز ملائکه قرار ندادیم، و شماره آنها را جز آزمایشی برای کسانی که کافر شده‌اند قرار ندادیم تا اهل کتاب یقین حاصل کنند و ایمان کسانی که ایمان آورده‌اند افزون گردد)، و حق تعالی می‌فرماید:

﴿وَنَادُوا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَاكِثُونَ﴾ [زخرف: ۷۷]

(و گفتند: ای مالک [بگو] پروردگارت جان ما را بگیرد؛ پاسخ دهد: شما ماندگارید).

. و از آنان برخی موکل به قرار دادن نطفه در رحم هستند، چنانکه در حدیث ابن مسعود . رضی الله عنه . آمده که فرمود: رسول الله . صلی الله علیه وسلم . که راستگوی تایید شده است به ما چنین حدیث گفت که: «در حقیقت، خلقت یکی از شما در شکم مادرش چنین انجام می‌گیرد: چهل روز به حالت نطفه است، پس از آن، به قدر همان زمان و مدت [یعنی چهل روز طول می‌کشد که] به پاره خونی تبدیل می‌شود، سپس به اندازه همان مدت و زمان به پاره گوشتی تبدیل می‌شود، سپس [الله تعالی] به سوی او مَلکی را می‌فرستد تا روح در آن بدمد و آن ملائکه به نوشتن چهار کلمه مامور است: روزیش، مدت عمرش، کردار و رفتارش، و اینکه بدبخت یا نیکبخت است. پس سوگند به الله که هیچ معبود به حقی جز او نیست، همانا یکی از شما به کردار و رفتار اهل بهشت می‌پردازد تا آنکه میان او و رسیدن به بهشت، فاصله‌ای نمی‌ماند مگر یک ذرع. در آن هنگام، سرنوشت و فرجام کردارش بر او پیشی می‌گیرد و به عمل مردم دوزخی می‌پردازد و به دوزخ درمی‌آید، و همانا یکی از شما به کردار و رفتار اهل دوزخ می‌پردازد تا آنکه میان او و رسیدن به دوزخ، فاصله‌ای نمی‌ماند مگر یک ذرع. در آن هنگام، سرنوشت بر او پیشی می‌گیرد و به کردار بهشتیان می‌پردازد و به بهشت وارد می‌شود» به روایت بخاری (۳۲۰۸) و مسلم (۲۶۴۳).

. و از جمله آنان، حاملان عرش هستند که حق تعالی درباره‌شان می‌فرماید:

﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ [غافر: ۷]

(کسانی که عرش را حمل می‌کنند و آنها که پیرامون آنها به سپاس پروردگارشان تسبیح می‌گویند و به او ایمان دارند و برای کسانی که ایمان آورده‌اند آمرزش می‌خواهند، پروردگارا رحمت و علم [تو بر] هر چیز احاطه دارد، کسانی را که توبه کرده و راه تو را دنبال کرده‌اند ببخش و آنها را از عذاب آتش نگاه دار).

. و از آنها ملائکه ای هستند که در زمین سیاحت می کنند و در جستجوی مجالس ذکر هستند. از ابوهریره . رضی الله عنه . روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: همانا الله ملائکه ای دارد که در راه ها در پی اهل ذکر می گردند پس چون قومی را بیابند که یاد الله می کنند یکدیگر را صدا می زنند که به آنچه برایش آمده اید بشتابید، پس آنان را تا آسمان با بال های خود در برمی گیرند، پس پروردگارشان که از آنان دانایتر است می پرسد که بندگانم چه می گویند؟ می گویند: تو را تسبیح و تکبیر می گویند و به بزرگی یاد می کنند و ستایش می کنند. می فرماید: آیا مرا دیده اند؟ می گویند نه به الله سوگند، تو را ندیده اند. می فرماید: چگونه خواهد شد اگر مرا ببینند؟ می گویند: اگر تو را می دیدند بیشتر تو را عبادت می کردند و بیشتر تمجید و تحمید و تسبیح تو را می گفتند. می فرماید: از من چه می خواهند؟ می گویند: از تو بهشت را می خواهند. می فرماید: آیا آن را دیده اند؟ می گویند: نه به الله سوگند پروردگارا، آن را ندیده اند. می فرماید: پس چگونه می شد اگر آن را می دیدند؟ می گویند: اگر آن را می دیدند شدیدتر به آن حریص می شدند و خواهانش می شدند و بدان راغب می گشتند. می فرماید: از چه چیز پناه می جویند؟ می گویند: از دوزخ پناه می خواهند. می فرماید: آیا آن را دیده اند؟ می گویند: نه به الله سوگند ای پروردگار ما، آن را ندیده اند. می فرماید: چه می شد اگر آن را می دیدند؟ می گویند: اگر آن را می دیدند سخت تر از آن می گریختند و از آن می ترسیدند. می فرماید: من شما را شاهد می گیرم که آنان را آمرزیدم. یکی از ملائکه می گوید: در میان آنان فلانی است که از آنان نیست بلکه برای حاجتی به نزد آنان آمده. می فرماید: آنان همان همنشینان [صالح] هستند که هم نشین آنان به سبب شان نگون بخت نمی شود [و از هم نشینی با آنان زیان نمی بیند]» به روایت بخاری (فتح الباری: ۶۴۰۸).

. و برخی از آنان موکل به امر کوه ها هستند. از عایشه . رضی الله عنه . روایت است که به پیامبر . صلی الله علیه وسلم . گفتند: «سختی های فراوانی از قوم تو دیده ام. سخت ترینش روز عقبه بود؛ آنگاه که خود را به «عبد یالیل بن کلال» عرضه کردم و او خواسته ام را نپذیرفت. لذا غمگین شدم و به روی خود رفتم و تا «قرن الثعالب» به خود نیامدم. آنجا سَرَم را بالا گرفتم؛ ابری دیدم که بر من سایه افکنده بود و چون به آن نگاه کردم، جبریل - علیه السلام - را در آن دیدم. مرا ندا داد و گفت: الله متعال سخن قومت و پاسخی را که به تو دادند، شنید. اینک مَلک کوه ها را نزدت فرستاده است تا هرچه می خواهی درباره آنها به او دستور دهی. سپس مَلک کوه ها مرا ندا داد، به من سلام کرد و گفت: ای محمد، الله سخن قومت و پاسخی را که به تو دادند، شنید. اینک مرا نزدت فرستاده است تا هرچه می خواهی درباره آنها به من دستور دهی؛ چه می خواهی؟ اگر بخواهی دو کوه را بر سر ایشان فرود می آورم» پس پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: «بلکه امیدوارم الله از پشت آنان کسانی را خارج سازد که الله را به یگانگی و بدون آنکه چیزی را به او شریک سازند عبادت کنند». به روایت بخاری (فتح الباری: ۳۲۳۱).

. و از جمله آنان، زائران بیت المعمور هستند که پیامبر . صلی الله علیه وسلم . در حدیث طولانی اسراء و معراج درباره آنان می فرماید: «پس مرا به بیت المعمور بالا بردند، آنگاه از جبرئیل [درباره آن] پرسیدم؛ گفت: این بیت

المعمور است و در آن هر روز هفتاد هزار مَلَك نماز می گزارند، و چون از آنجا خارج شوند دیگر به آن باز نمی گردند».

. و از آنها ملائکه ای هستند که همواره در صف هستند و دچار فتور نمی شوند و ایستاده اند و نمی نشینند و ملائکه ای که در حال رکوع و سجود هستند و سر بر نمی آورند، چنانکه از ابوذر. رضی الله عنه. روایت شده که رسول الله. صلی الله علیه وسلم. فرمودند: «من چیزهایی می بینم که شما نمی بینید. آسمان به صدا درآمده و حق دارد که [از سنگینی] صدا کند؛ زیرا حتی جایی به اندازه چهار انگشت هم در آن وجود ندارد مگر اینکه مَلکی پیشانی اش را بر آنجا نهاده و برای الله متعال به سجده رفته است. به الله سوگند، اگر آنچه من می دانم شما می دانستید، کم می خندیدید و زیاد گریه می کردید و در بسترها از زنان تان لذت نمی بردید و سر به کوچه و بیابان می گذاشتید و به پیشگاه الله متعال لابه و زاری می کردید و از او کمک می خواستید» سنن ترمذی (۲۳۱۲).

این خلاصه ای بود درباره ملائکه گرامی الله. از الله خواهانیم که ما را از مؤمنان به آنان و دوستاران شان قرار دهد، و درود الله بر پیامبر ما محمد باد.

برای اطلاع بیشتر، پاسخ های (14610) و (9477) را در سایت ما بخوانید.